

РОЗДІЛ 7. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.35

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.3.1>

ЄВРОСТАНДАРТИ В МИТНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ: ОЧІКУВАННЯ ТА ПРОЦЕДУРА ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ

Андрійко О.Ф.,

*доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
провідний науковий співробітник
Інституту держави і права ім. В.М. Корецького
НАН України
ORCID: 0000-0002-7507-3090*

Дорофєєва Л.М.,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права ДВНЗ
«Ужгородський національний університет»
ORCID: 0000-0002-0585-5927*

Корнева Т.В.,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри
конституційного права та галузевих дисциплін
ННІП Національного університету водного
господарства та природокористування
ORCID: 0000-0002-3944-1263*

Андрійко О.Ф., Дорофєєва Л.М., Корнева Т.В. Євростандарти в митному законодавстві: очікування та процедура імплементації.

Стаття присвячена проблематиці підготовки нової редакції Митного кодексу України, у повній мірі адаптованого до аналогічних європейських норм. Враховуючи, що Європейський Союз являє собою, насамперед, митний та економічний союз, імплементація євростандартів митної діяльності є одним із факторів, що можуть пришвидшити вступ України до Спільноти.

Через аналіз проекту нового митного кодексу виокремлена проблема необхідності уточнення окремих термінів митної справи, які внаслідок запозичення понять що використовуються в ЄС, отримують значення, відмінні від тих, що містяться в національному митному законодавстві.

Очікувані результати імплементації європейських норм митного законодавства стосуються створення безпаперового середовища для митниці та торгівлі, спрощення вимог, використання сучасних інструментів і технологій, впровадження однотипних процедур, забезпечення більшої єдності для бізнесу через запровадження уніфікованих та гармонізованих правил щодо гарантій, надання широких переваг авторизованим економічним операторам (спрощене митне оформлення, скорочені строки контролю, пріоритетне проходження перевірок тощо). Використання інформаційних технологій має супроводжуватись стандартизованим та гармонізованим застосуванням процедур митного контролю з метою забезпечення його однакового рівня по всьому ЄС з тим, щоб не створювати неконкурентної поведінки.

У статті розглянуто процедуру обговорення проекту нового митного кодексу, залучення до дискусії визначених членів робочої групи, науковців, практиків, бізнесменів та політиків, а також основні очікування та ризики, пов'язані із змінами законодавства.

У висновках підкреслюється, що результатом імплементації євростандартів у національне митне законодавство стануть швидші, прозоріші та зручніші митні процедури, що створить сприятливі умови для учасників зовнішньоекономічної діяльності, знизить рівень корупційних ризиків та позитивно вплине на інтеграцію України з ЄС. Одночасно пропонується враховувати, що поки українська митниця та бізнес будуть вчитись працювати в нових умовах, митне законодавство ЄС продовжить свій розвиток, що прогнозовано потребуватиме наступних вдосконалень митного законодавства.

Ключові слова: митний кодекс, євроінтеграція, співпраця з бізнесом, імплементація євростандартів, корупційні ризики, митна справа, митна термінологія, митні процедури.

Andriiko O.F., Dorofeieva L.M., Korneva T.V. EU Standards in customs legislation: expectations and the implementation procedure.

The article examines the challenges involved in drafting a new edition of the Customs Code of Ukraine that is fully aligned with the corresponding norms of the European Union. Given that the European Union is, first and foremost, a customs and economic union, the implementation of EU customs standards is one of the factors that may accelerate Ukraine's accession to the Community.

An analysis of the draft Customs Code highlights the need to clarify certain customs-related terms which, due to the borrowing of concepts used in the EU, have acquired meanings that differ from those contained in Ukrainian customs legislation.

The anticipated outcomes of implementing EU customs rules include the creation of a paperless environment for customs and trade, the simplification of requirements, the use of modern tools and technologies, the introduction of uniform procedures, and the establishment of greater consistency for businesses through unified and harmonised rules on guarantees. Significant benefits are expected for authorised economic operators, such as simplified clearance, shorter control times and priority checks. The use of information technologies must be accompanied by standardised and harmonised application of customs-control procedures to ensure a uniform level of control across the EU and to avoid distortions of competition.

The article considers the procedure for discussing the draft of the new Customs Code, the involvement of designated members of the working group, scholars, practitioners, business representatives and policymakers, as well as the main expectations and risks associated with legislative change.

The conclusions emphasise that the implementation of EU standards in national customs legislation will result in faster, more transparent and more user-friendly customs procedures. This will create favourable conditions for participants in foreign economic activity, reduce corruption risks and contribute positively to Ukraine's integration with the EU. At the same time, it is noted that while Ukrainian customs authorities and businesses adapt to the new framework, EU customs law will continue to evolve, which will predictably require further refinement of Ukraine's customs legislation.

Key words: Customs Code; European integration; cooperation with business; implementation of EU standards; corruption risks; customs affairs; customs terminology; customs procedures.

Постановка проблеми. Основним напрямком розвитку державної митної справи на теперішній час є приєднання до ЄС, що передбачає адаптацію національного законодавства не лише до законодавства даного союзу, але й до міжнародних стандартів на основі яких він здійснює свою діяльність [1, с. 135]. Відповідно, набуває актуальності тема підготовки проекту нового Митного кодексу України максимально адаптованого до норм митного законодавства Євросоюзу. Спільна мета Міністерства фінансів, Державної митної служби і міжнародних партнерів полягає у створенні безпаперової митниці з оптимізованими процедурами, що сприятимуть розвитку міжнародного бізнесу та зміцнюватимуть роль української митниці як східного кордону Європи. В умовах, коли українські митні органи переживають складний процес реформування, а митне законодавство потребує системних змін, питання впровадження міжнародних стандартів митної діяльності потребує ґрунтовних наукових досліджень, які мають спиратись на практику їх реалізації.

Стан опрацювання. Вплив законодавчих змін на формування та діяльність митної системи України досліджувались у низці праць науковців та практиків: І. Бережнюка, Л. Баязитова,

І. Гуцул, Б. Кормича, П. Пашка, І. Письменного, Д. Приймаченка, В. Ченцова та інших. Для нас це також не перше дослідження змін в умовах євроінтеграційних процесів, проте інтенсифікація євроінтеграційних процесів потребує нових наукових розвідок.

Метою статті є аналіз процесу підготовки проекту нового Митного кодексу України та викликів, пов'язаних із формуванням євроінтеграційних підходів та імплементацією нових стандартів митної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Обраний Україною курс на європейську інтеграцію вимагає цілеспрямованих дій у всіх галузях державного управління, і у тому числі у сфері здійснення митної справи. Положення Закону України від 18.03.2004 № 1629-IV «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» і сьогодні залишаються фактично базовим законодавчим актом у цій сфері [2]. Поряд з цим, у Національній стратегії доходів до 2030 року серед напрямів гармонізації митного законодавства України до законодавства ЄС було заплановано розробити новий Митний кодекс, що має забезпечити повну імплементацію положень *acquis* ЄС в митній сфері, уніфікацію проходження митних процедур з ЄС [3]. До того ж, розробка нового Митного кодексу України на основі Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 952/2013 про встановлення Митного кодексу Союзу є ключовою рекомендацією Україні у Звіті щодо розширення ЄС.

Відомий факт, що Європейський союз, насамперед це союз економічний та митний. 4 листопада 2025 року Європейська Комісія опублікувала Звіт в межах Пакета розширення Європейського Союзу 2025 року, який містить оцінки прогресу, досягнутого всіма країнами-кандидатами та потенційними кандидатами на вступ до ЄС. Зокрема, представлений Звіт по Україні з оцінками реформ по всіх переговорних розділах та загальним станом підготовки країни для приєднання до ЄС. У цьогорічному Звіті, в межах Кластера 1 «Основи процесу вступу до ЄС» Єврокомісія відзначила прогрес у сфері юстиції, свободи та безпеки, а також підвищила оцінку реформи публічного управління, фінансового контролю та відповідності економічним критеріям [4].

Цілком погоджуємось, що одним із найважливіших напрямів стратегії інтеграції України до європейського політичного, економічного та інформаційного простору є подальше приведення вітчизняного правового поля до міжнародних стандартів [5, с. 74]. Цей процес складний, комплексний та довготривалий, оскільки передбачає, крім змін норм національного права, зміну в організації діяльності державних органів та в суспільстві в цілому. Сьогодні в міжнародному праві *de facto* створена та успішно функціонує ціла система стандартів, які регламентують різноманітні аспекти міжнародних відносин. Для подальшого вдосконалення правової системи України та її входження в європейський правовий простір особливого значення набувають саме європейські правові стандарти [6].

Станом на грудень 2025 року Україна вже виконала 91% митних зобов'язань за Угодою про асоціацію з ЄС. Одним із ключових етапів на шляху України до членства в ЄС є завершення переговорів за Розділом 29 «Митний союз». Як зазначають фахівці Держмитслужби, для цього необхідно ухвалити новий Митний кодекс і розбудувати цифрову інфраструктуру для синхронізації з європейськими системами. Ми прагнемо, щоб майбутнє митне законодавство забезпечувало зручність для бізнесу та ефективність для країни, створюючи підґрунтя для відкритої та довірчої взаємодії між державою і бізнесом, де кожна процедура буде зрозумілою, а кожне рішення – обґрунтованим [7].

Спрощення законної торгівлі та боротьба проти шахрайства вимагають простих, швидких та стандартних митних процедур та процесів. Митний кодекс ЄС визнає доцільним, з огляду на створення простого та безпаперового середовища для митниці та торгівлі, спрощувати митне законодавство, дозволити використання сучасних інструментів і технологій, заохочувати однакове застосування митного законодавства та модернізованого підходу до митного контролю. Митні процедури мають бути об'єднані або приведені до однотипності, а їх кількість скорочена до економічно обґрунтованої. Забезпечення єдності для бізнесу вирішується через запровадження уніфікованих та гармонізованих правил щодо гарантій, авторизовані економічні оператори мають широкі переваги, зокрема: спрощене митне оформлення, скорочені строки контролю, пріоритетне проходження перевірок тощо.

Правові основи митної політики ЄС визначають необхідність оброблення всіх митних і торгових транзакцій в електронному вигляді, а інформаційні та комунікаційні системи для митних операцій повинні у кожній країні надавати такі ж самі зручності для суб'єктів зовнішньоекономічної

діяльності, весь обмін і зберігання інформації здійснюється з використанням електронних систем обробки даних. Використання вказаних технологій повинно супроводжуватись стандартизованим та гармонізованим застосуванням процедур митного контролю з метою забезпечення його одного рівня по всьому ЄС з тим, щоб не створювати неконкурентної поведінки на різних пунктах пропуску для в'їзду та виїзду в/до Співтовариства.

26 серпня 2025 року Кабінет Міністрів протокольним рішенням підтримав проект нового Митного кодексу України (МКУ), підготовлений Мінфіном і Держмитслужбою за участі технічної допомоги ЄС, оскільки його розробка і затвердження є однією з основних вимог до України в контексті наближення митної сфери до європейських норм, вступу до ЄС та отримання фінансової допомоги. Уряд доручив Офісу євроінтеграції направити проект МКУ для оцінки до Європейської Комісії (ЄК). Одночасно з цим Міністерством фінансів була створена робоча група з представників громадськості, яка має долучитися до обговорення проекту МКУ. Після оцінки ЄК проект МКУ планується доопрацювати спільно з експертами та бізнес-спільнотою. Очікуваними перевагами анонсовано узгодження митних процедур із практиками ЄС; зниження витрат бізнесу та прискорення торгівлі; спрощення виробничих і логістичних процесів для компаній.

Вже сьогодні Європейська Комісія, МВФ, ВМО та бізнес позитивно оцінюють прогрес у цифровізації митних процедур, протидії корупції та зростанні надходжень до державного бюджету. Представник Генерального директорату з питань оподаткування та митного союзу (DG TAXUD) коментуючи процес імплементації як критично необхідний підкреслив: «ми очікуємо повного узгодження митного законодавства України та ЄС, бо наступного дня після вступу у вас буде на пряму застосовуватися Митний кодекс ЄС» [8].

Враховуючи, що одним із ключових завдань сучасної митниці є сприяння міжнародній торгівлі, наближення до європейських практик спрощення митних формальностей і скорочення часу оформлення товарів сприятиме інтенсифікації експортно-імпортних операцій на українському кордоні. Саме цих основних напрямках планується зосередитись під час розробки положень нового Митного кодексу [9].

Наразі український бізнес, практики митної справи та науковці лише починають ознайомлюватися із новаціями, закладеними у проекті нового МКУ. До того ж робота над проектом не зупиняється. У листопаді 2025 року у форматі експертного діалогу відбувся круглий стіл «Концептуальні засади інтеграції правових категорій в текст проекту нового Митного кодексу України з урахуванням євроінтеграційних вимог», ініційований членами робочої групи. У заході взяли участь фахівці Мінфіну, Держмитслужби, а також представники експертної та наукової спільноти. Основні дискусії точились навколо системного аналізу ключових правових термінів, які формують основу майбутнього МКУ. Учасники опрацьовували підходи до визначення таких понять, як «митна справа», «митний кордон», «митна територія», «державна митна політика» тощо, оскільки саме вони закладають логіку побудови всього Кодексу та визначають юридичні межі застосування митних процедур. Їхнє коректне тлумачення є важливим для гармонізації українського законодавства з європейським правом та уникнення колізій у правозастосуванні [10].

Фахівці переконані, що для входження в ЄС нам потрібно мати єдину синхронізовану систему декларування, єдині критерії митного контролю, скорочений час оформлення митних декларацій. Приміром, у Євросоюзі 70% всіх митних декларацій оформлюється протягом 5 хвилин, а в Україні зараз це може зайняти навіть кілька днів. Тож новий Митний кодекс полегшить роботу наших підприємців, покращить бізнес-клімат в Україні. Крім того, цей документ потрібен для боротьби з тіньовою економікою [11].

Представники бізнесу вже окреслили низку актуальних тем для обговорення на наступних засіданнях - від імплементації вже ухвалених європейських практик (зокрема авторизацій) та визначення тривалості перехідного періоду до нового Митного кодексу, - до обговорення можливості надання митниці статусу правоохоронного органу. Особливу увагу під час консультацій буде приділено розділам, які містять національні вимоги та положення, що потребують адаптації до норм і регламентів ЄС [12].

Практика залучення до дискусій широкого кола зацікавлених осіб у повній мірі узгоджується з вимогами постанови Кабінету Міністрів України №996 від 03.11.2010 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», якою встановлено, що «проведення консультацій з громадськістю має сприяти налагодженню системного діалогу органів виконавчої влади з громадськістю, підвищенню якості підготовки рішень з важливих питань державного

і суспільного життя з урахуванням громадської думки, створенню умов для участі громадян у розробленні проектів таких рішень» [13].

Здійснюючи економічну функцію, держава через сукупність правових та організаційних засобів впливає на фінансові, податкові та митні відносини, тобто на складову ринкової економіки. Зовнішньоекономічна діяльність кожної держави унормовується законами і підзаконними актами, при цьому митна нормотворчість має бути, насамперед, доцільною і відповідати публічним та приватним інтересам суспільства. При аналізі статті 5 проекту нового МКУ, яка має назву «Визначення основних термінів і понять (стаття 5 Регламенту Комісії (ЄС) 952/2013, стаття 1 Делегованого Регламенту Комісії (ЄС) 2015/2446, стаття 1 Імплементативного Регламенту Комісії (ЄС) 2015/2447)» виникають питання щодо впливу перерахованих актів ЄС на визначення митних термінів в національному законодавстві (МКУ), у тому числі й з огляду на проблематику офіційного перекладу іншомовних джерел.

Важливо зазначити, що значна частина нормативних документів ЄС, які потребують перекладу, використовують вузькопрофільну складну митну термінологію, отже мають проходити через етап професійного наукового та профільного редагування. Стаття 3 Закону України від 04.06.2024 № 3760-ІХ «Про застосування англійської мови в Україні» [14] встановлює вимоги щодо обов'язковості володіння англійською мовою до осіб, які претендують на зайняття посад у митних органах, і надає додаткові важелі та можливості створення спеціального підрозділу, відповідального за офіційний переклад директив та регламентів ЄС саме з питань митної справи. На нашу думку, сьогодні координація суб'єктів, зокрема у сфері зовнішньоекономічної та митної діяльності, потребує покращення, у тому числі шляхом формування структур, відповідальних за офіційний переклад європейського законодавства та міжнародних угод, підписаних та ратифікованих Україною.

Спеціаліст з практики податкового права та трансфертного ціноутворення Євген Курілов констатує фактичну відсутність офіційних та якісних перекладів міжнародних документів, вказує, що реальна потреба України в якісних офіційних перекладах актів законодавства ЄС зростає у геометричній прогресії. Він зазначає, що на національне податкове та митне законодавство все більший вплив вказує міжнародне законодавство, в т. ч. відповідне галузеве законодавство Європейського Союзу, та прогнозує подальше посилення такого впливу [15]. Одним з найкращих варіантів, на нашу думку, мала б стати реалізація розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 грудня 2024 р. № 1222-р «Про утворення державної установи “Офіс перекладів”» [16].

При тому, що проект нового МКУ розробляється на основі митного законодавства ЄС, багато його положень не будуть кардинально відрізнятися від чинного, оскільки за останні роки значна частина євроінтеграційних норм уже імплементована у діючий Митний кодекс. Очікується синхронізація митних процедур з процедурами, запровадженими в ЄС, може знизити витрати для бізнесу та значно спростить та прискорить торгівлю з країнами-членами ЄС, а завдяки усуненню розбіжностей у застосуванні митних процедур бізнес матиме можливість оптимізувати виробничі та логістичні процеси, оскільки їм не потрібно буде враховувати різні підходи в застосуванні митних процедур.

Висновки. Обраний євроінтеграційний курс потребує кардинальної зміни українського митного законодавства, важливим етапом якої є підготовка та прийняття принципово нового Митного кодексу, що у повній мірі відповідатиме митному праву ЄС. Така гармонізація митного законодавства допоможе нам прискорити отримання членства в Європейському Союзі. Проте, формування євроінтеграційних підходів не обмежується питанням вдосконалення норм національного законодавства, а потребує комплексного підходу з урахуванням технічних, інформаційних та організаційних можливостей митних органів. До того ж імплементация стандартів ЄС у митній діяльності вимагає синхронного переходу на здійснення митних формальностей за оновленими правилами як посадових осіб митних органів, так і бізнес-спільноти.

Результатом імплементации євростандартів у національне митне законодавство стануть швидші, прозоріші та зручніші митні процедури, що створить сприятливі умови для учасників зовнішньоекономічної діяльності, знизить рівень корупційних ризиків та позитивно вплине на інтеграцію України з Європейським Союзом. Поряд з цим, слід враховувати, що за період, поки українська митниця та бізнес будуть вчитись працювати в нових умовах, митне законодавство ЄС продовжить свій розвиток. Відтак, науковці та фахівці митної справи мають прогнозувати наступні кроки по вдосконаленню митного законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Русских Т.В. Концепція норм м'якого права у сфері регулювання митних відносин в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2015. 176 с.
2. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004 № 1629-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text>.
3. Національна стратегія доходів до 2030 року. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf.
4. Єврокомісія представила Звіт щодо прогресу України в межах Пакета розширення 2025 – найкраща оцінка за три роки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/evrokomisiia-predstavila-zvit-shchodo-prohresu-ukrainy-v-mezhakh-paketa-rozshyrennia-2025-naikrashcha-otsinka-zatry-roky>.
5. Письменний І.В. Концептуальні засади реформування митної служби України: дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01. - Д., 2005. - 220 с.
6. Київець О.В. Європейські правові стандарти як міжнародно-правова категорія. Європейські студії і право. – № 1(5). URL: http://eurolaw.org.ua/publications/ukrainian-journal-of-european-studies/5-2011/44-2011-12-29-14-40-03#_ftn3.
7. Розпочалися консультації з громадськістю щодо проекту нового Митного кодексу України. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/rozpochalisia-konsultatsiyi-z-gromadskisti-shchodo-proiektu-novogo-mitnogo-kodeksu-ukrayini-2458>.
8. Євроінтеграція: Україна прагне отримати новий Митний кодекс на основі Митного кодексу ЄС у 2026 році. Сайт Держмитслужби. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/ievrointegratsiia-ukrayina-pragne-otrimati-novii-mitnii-kodeks-na-osnovi-mitnogo-kodeksu-ies-u-2026-rotsi-2083>.
9. Мінфін розпочав підготовку нового Митного кодексу. URL: <https://www.qdpro.com.ua/ru/news/minfin-rozpochav-pidgotovku-novogo-mitnogo-kodeksu>.
10. Держмитслужба у соціальних мережах. URL: <https://linkbio.co/UkraineCustoms>.
11. Леонов О. Запровадження нового Митного кодексу України – одна з умов нашої євроінтеграції. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/265541.html.
12. Розпочалися консультації з громадськістю щодо проекту нового Митного кодексу України. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/rozpochalisia-konsultatsiyi-z-gromadskisti-shchodo-proiektu-novogo-mitnogo-kodeksu-ukrayini-2458>.
13. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова Кабінету Міністрів України № 996 від 03.11.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text>.
14. Про застосування англійської мови в Україні: Закон України від 04.06.2024 № 3760-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3760-20#Text>.
15. Курілов О. Офіс перекладів: Спроба номер... або торуємо дорогу до Європейського Союзу». Юридична практика від 19.12.2024. URL: <https://pravo.ua/ofis-perekladiv-sproba-nomer-abo-toruiemo-dorohu-do-ievropeiskoho-soiuzu>.
16. Про утворення державної установи “Офіс перекладів”: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 грудня 2024 р. № 1222-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1222-2024-%D1%80#Text>.